

COMPETITION TEXT

Europeiska kommissionen stöder insatser för att göra rättsväsendet mer barnvänligt på olika sätt. Agendan för barns rättighe/ter innehåller förslag till rättssäkerhetsgarantier, forskning om lagstiftning och riktlinjer för att förbättra skyddet av barn. Kommissionen

har avgett en förklaring om barns deltagande i straffrättsliga, civilrättsliga och administrativa förfaranden i tjuugoåtta/ medlemsländer. Kommissionen har också förbundit sig att offentliggöra riktlinjer för ett barnvänligt rättsväsende. Dessa riktlinjer framhål-

ler barns rätt att bli hörda, att få information, att skyddas och att slippa diskriminering. Byrån för grundläggande rättigheter har samlat in och analyserat uppgifter för att bedöma om dessa rättigheter uppfylls i praktiken. Det skedde genom intervjuer med sakkunniga och barn som deltagit i

rättsliga förfaranden. Byråns rapport år tjugohundrafemton koncentrerade sig på de sakkunnigas perspektiv. Följande sammanfattning presenterar/ de huvudsakliga resultaten av rapporten. Den fokuserar på barnens perspektiv och beskriver deras syn på faktorer som hindrar deras fulla del-

aktighet. Den beskriver också insatser som kan bidra till att övervinna sådana hinder. Den betonar att mycket återstår att göra för att göra rättsväsendet/ i olika länder mer barnvänligt. Åtgärder för mer barnvänliga rättsliga förfaranden förbättrar barns tillgång till rättsväsendet och gör det lättare för dem att effektivt

delta i rättsliga förfaranden. På det sättet går det att undvika inskränkningar av rättigheterna för barn som deltar i rättsliga förfaranden. De sakkunniga nämnde behovet av tydliga och enhetliga normer för alla sakkunniga. De stöder metoder för att övervaka tillämpningen av dessa normer. Forskningen om barn stö-

der denna slutsats. De sakkunnigas agerande är viktigt för att göra förfarandena mer barnvänliga och för att barnen ska känna sig trygga och väl till mods. Om barnen upplever att de/ sakkunniga behandlar dem med respekt och tar deras synpunkter på allvar, uppger de sannolikt att de behandlas rättvist och får sina intressen tillgodosedda. Sakkunniga som uppfattas

positivt av barn använder sannolikt barnanpassade förhörssrum och ger dem information som är både åldersadekvat och barnanpassad. Det är viktigt att barnen behandlas väl och det/ finns därför ett behov av tydliga, praktiska riktlinjer och utbildning för alla sakkunniga som arbetar med barn. Det är också mycket viktigt för barnen att delta. Barnen betonar att de

inte bara behöver rättssäkerhetsgarantier utan också information och stöd under rättsprocessen för att kunna delta effektivt. Barnen och de sakkunniga gav också konkreta förslag på hur/ förfarandena kan göras mer barnvänliga och pekade ut en rad gällande metoder. Rätten att bli hörd och få uttrycka sina synpunkter är en grundförutsättning för att kunna delta effektivt i

det rättsliga förfarandet. Det är en rättighet som garanteras barn genom Förenta Nationerna. Det finns lagstiftning som innehåller specifika rättigheter för barn som brottsoffer eller vittnen, men/ det

finns inga liknande rättssäkerhetsgarantier för barn som deltar i civilrättsliga förfaranden. Det finns flera former av rättssäkerhetsgarantier för barn som brottsoffer. I riktlinjerna för bekämp-

ning av våld och utnyttjande av barn rekommenderas till exempel ett begränsat antal förhör med barnoffer. Det rekommenderas också att förhören sker i specifika lokaler och genomförs av utbildade sakkunniga. Ögonkontakt mellan barn och förövare bör undvikas. Barn behöver inte inställa sig i domstolen personligen utan kan i stället vittna med hjälp av kommunikationsteknik eller audiovisuella

hjälpmedel. Förhören hålls bakom stängda dörrar och barnen får välja en juridisk företrädare eller en annan vuxen ledsagare. Både de sakkunniga och barnen anser att rättssäkerhetsgarantierna är vä/sentliga. De sakkunniga betonar att rättssäkerhetsgarantierna minskar barnens stress och risken för upprepade viktigmisering. Dessutom gav sakkunniga i alla medlemsländer exempel på att både förfaran-

dena och barnen lider av att dylika rättsgarantier inte tillämpas. Barnen håller med om att rättsgarantierna minskar deras stress då de ska vittna och hjälper dem att delta mer fritt. Rättsgarantier som inte används konsekvent/ kan vara en betydande källa till rädsla och ångest. Barn vill uttryckligen vittna utan att tilltalade eller dessas släkt eller vänner är närvarande. Om detta inte är möjligt kan man använda skärmar för att undvika ögonkontakt. Barn kan

känna sig stressade om de tvingas vittna inför många människor och i en omgivning som inte är barnanpassad. De vill ofta ha så få människor som möjligt närvarande vid förhören och bli informerade om de närvarandes roller. Barn som deltar i straffrättsliga förfaranden lägger stor vikt vid att kunna fatta välgrundade beslut om de rättssäkerhetsgarantier som finns tillgängliga. De uppskattar också att få välja kön på de sakkunniga som genomför för-

hören och att bli ledsagade av en person de litar på. Ibland föredrar de att vara ensamma med de sakkunniga som genomför förhöret. Lagarna i de flesta medlemsländer kräver rättssäkerhetsgarantier vid straffrättsliga förfaranden./ Rättsgarantierna kan innebära anpassade förhörsrum och begränsad kontakt med andra parter, speciellt den tilltalade. I allmänhet verkar straffrättsliga bestämmelser vara mer detaljerade än civilrättsliga i fråga om vem som ansva-

rar för förhören med barn. Inom civilrätten är bestämmelserna mer splittrade. Det kan vara obligatoriskt, valfritt eller inte alls reglerat att erhålla vittnesmål av barn, beroende på typ av fall. Medling föreslås ofta som ett alternativ/ till civilrättsligt förfarande. De sakkunniga rekommenderar att rättssäkerhetsgarantier tillämpas på alla barn i både straffrättsliga och civilrättsliga förfaranden. Barn i vårdnadstvister klagat ofta över att rättssäkerhetsgarantier

som finns tillgängliga i straffrättsliga förfaranden saknas i civilrättsliga förfaranden. Det gäller till exempel möjligheten att undvika all kontakt med tilltalade somkanske också råkar vara deras föräldrar. Barnets mognadsnivå är avgörande för att/ bedöma hur han eller hon kan delta i rättsliga förfaranden. Bedömningen baserar sig för det mesta på enskilda domares åsikter eller på åldersgrupp, men det saknas klara kriterier för denna praxis. Kompetensbedömningar används inte konsekvent i

de olika länderna. Dessutom underskattar många av de sakkunniga barnens förnuft och förmåga att förstå eftersom de saknar kunskap om och erfarenhet av barns beteende. Rätten att bli hörd är ett val och inte ett tvång, och barnen påpekar att de bör få påverka/ka hur de ska bli hörda. De sakkunniga borde erkänna att barn har bestämda åsikter och förslag till hur förfarandena kan göras mer barnvänliga. Då barn väljer att delta i rättsliga förfaranden behövs det ytterligare åtgärder för att uppmuntra dem att del-

ta. Åtgärderna bör grunda sig på en individuell bedömning av barnen och anpassas utifrån deras ålder och mognad samt omständigheterna i varje enskilt fall. Barn antyder i intervjuerna att ett öppet, uppmärksamt och vänligt förhållningssätt är viktigt för att de bättre ska kunna uttrycka sina önskemål och känslor. Både sakkunniga och barn säger att barnanpassad kommunikation inte är rådande praxis. Specifika regler och riktlinjer för hur de sakkunniga bör förhöra barn saknas ofta, speciellt i civilrättsliga förfaranden. Därför be-

ror praxis i både straffrättsliga och civilrättsliga förfaranden på de sakkunnigas individuella kompetens. Den varierar också beroende på domstol och region. Det har fastställts att till exempel poliser och domare i allmänhet inte har specialiserat sig på förhör med barn. Standardiserade och detaljerade regler eller riktlinjer förbättrar skyddet för barnets rätt att bli hörd. Sakkunniga har observerat att antalet förhör minskar och de sakkunniga agerar mer barnvänligt, vilket får barnen att känna sig trygga och väl till mods.